

In zijn belijdenissen schrijft Augustinus over de onrust in het hart van de mens. We lezen in zijn boek het volgende: "Want zo hebt U ons geschapen, gericht op U, en ons hart kent geen rust tot het rust vindt in U" (Bel. Boek 1, hoofdst. 1). 'Geen rust, tot het rust vindt in U'. Wat een zin om lang over na te denken. Comrie gaat in 5^e preek van zijn boek de *Eigenschappen* ook in op de ware rust. De titel van de preek is: 'Het geloof is een genade, die de ziel in de ware rust brengt'. De preek beslaat de bladzijden 156-192. Het uitgangspunt voor deze preek is Hebr. 4:3a. Daar lezen we het volgende: 'Want wij die geloofd hebben, gaan in de rust'. Geloven en rust horen volgens de Bijbel bij elkaar.

In het begin van de preek wijst Comrie op de verschillende manieren waarop het woordje rust kan worden uitgelegd. Het kan een ophouden met werken betekenen, het kan wijzen op vrede en voorspoed na strijd of afmatting, het kan wijzen op de eeuwige rust in de hemelse heerlijkheid, het kan ook wijzen op de 'zalige rust, de vrede en de blijdschap van de ziel, die de gelovigen ondervinden als gevolg van en door het geloof' (pag. 157). Comrie kiest in deze preek voor de laatste uitleg en verwijst hiervoor naar het commentaar van John Owen op de brief aan de Hebreëen. John Owen (1616-1683) was een puriteins theoloog die door Comrie zeer hoog werd gewaardeerd. John Owen heeft zeer veel geschreven. Ook vandaag worden zijn boeken nog gedrukt, gelezen en hertaald. Hij behoort zonder meer tot een van de groten onder de oudvaders.

Vervolgens gaat Comrie in de 5^e preek eerst drie categorieën mensen na die leven in onrust (pag. 158-177). Hij wijst op drie soorten mensen en de onrust die ze hebben:

- Mensen die zomaar zorgeloos in hun oude natuur doorleven (pag. 158)
- Mensen die verkeren in een staat van 'wettische dienstbaarheid' (pag. 160)
- Ware gelovigen die veel in onrust leven wat hun gemoedsgesteldheid betreft (pag. 166).

Comrie besteedt in deze preek ruim aandacht aan de onrust die het hart kan kwellen. Eerst noemt hij enkele dingen die het natuurlijke, onherboren hart kunnen kwellen. Laten we iets citeren: *Ten slotte is de natuurlijke staat van de mens, hoe schoon alle dingen hem ook toelachen, er een van onrust vanwege de jaloezie van deze of gene of vanwege bepaalde omstandigheden die men niet de baas kan worden. Dat werkt als een worm die al het andere opeet en het hart moedeloos maakt. Dat zien we duidelijk bij Haman, die in deze toestand*

verkeerde. Hij had alles wat zijn hart kon begeren, maar die ene Mordechai stond hem in de weg, omdat deze niet voor hem wilde buigen. Dit zorgde ervoor dat alle vroegere voorspoed in zijn ogen niets meer betekende. (pag. 160). Comrie wijst erop dat de mens zonder God vol is met onrust. Zelf als alles goed lijkt te gaan, dan nog is er onrust. Onrust is de toestand van een mens zonder God. De praktijk van alle dag kan het alleen maar bevestigen. Hoeveel onrust is er niet in de wereld om ons heen?

Vervolgens besteedt Comrie zeer uitvoerig aandacht aan de onrust van wettische dienstbaarheid (pag. 160-166). Comrie wijst in dit verband op het zien van de zonde (pag. 160), het knagende verwijt in het geweten (pag. 161), de vreselijke invallende gedachten (pag. 163), de gewaarwording van God rechtvaardigheid (pag. 164) en de influisteringen van satan (pag. 165). Het is de gewone weg van de Heere om een ziel eerst onder de dienstbaarheid van de wet te brengen. En dat geeft een aangrijpende worsteling in de ziel. *Geloof me, het geloof dat alles direct goed weet te praten zonder verootmoediging vooraf en zonder een tere heiligmaking als gevolg, is niet het geloof van Gods uitverkorenen.* (pag. 162).

De satan kan ook heel nare gedachten influisteren. Ook Gods kinderen kunnen daar onder gebukt gaan. Zo kan het zijn dat we gaan twifelen aan het bestaan van God. Comrie noemt heel concreet een aantal zaken. We citeren: *Deze staat is er een van onrust door de vele en vreselijke invallende gedachten die zo iemand ondervindt. Soms werpt de satan de meest vreselijke ideeën in zijn hart, zoals de gedachte dat er geen God is. Hij merkt wel dat hij daardoor niets teweeg kan brengen, maar omdat het hierdoor ontstane knagen in het geweten blijft, probeert hij de ziel wijs te maken dat de Bijbel Gods Woord niet is en legt hij het er dikwijls op aan, de mens te doen twifelen aan de hemel en de hel, en alle geopenbaarde goddelijke waarheden. Dat kan hij niet voor elkaar krijgen, omdat God Zijn gezag bewaart, en daarom komen er vreselijke invallende gedachten tegen de Almachtige Zelf met het verwijt dat Hij de wereld en de mensen geschapen heeft, en dat Hij zo'n strenge en harde Heere is. Dat brengt die mens soms tot de wens dat hij maar nooit geboren was of in plaats van een mens een onredelijk dier zou zijn. Dit is de ervaring van christenen met veel geloofsoefeningen!* (pag. 163).

Dit is weer zo'n leerzaam en pastoraal stukje in het boek van Comrie. Ik stip een aantal dingen aan:

- Comrie noemt concreet een aantal dingen die het hart kunnen bezetten en overvallen. Zou God wel bestaan? Dat is een vraag waar mee geworsteld kan worden. Ook Brakel wijst daarop in

zijn boek de Redelijke Godsdienst.

- Comrie wijst ook op het ernstige karakter van dergelijke gedachten. Hij wijst op 'vele en vreselijke gedachten'. God openbaart zich in de Bijbel. Het is altijd ernstig als een mens het bestaan van God zou ontkennen. Weliswaar leven we tegenwoordig in een tijd waarin veel mensen dat zeggen en denken, maar het is en blijft heel aangrijpend om God en Zijn Woord te miskennen.
- Het geweten van Gods kinderen kan hieronder zeer gebukt gaan. Het doet 'pijn' en het geeft een onrustig geweten als dergelijke dingen door de duivel worden ingefluisterd.
- De bron van dergelijke gedachten is vaak de satan. Hij is een leugenaar. Hij zal er alles aan doen om God en Zijn Woord weg te nemen uit de harten en hoofden van mensen.
- Tenslotte nog de gedachte dan God een harde Heere is. Ook dat zijn verkeerde gedachten. Het valt op dat Comrie ze noemt en verderop ook het middel aanreikt om dergelijke gedachten te weerstaan. Paulus wijst in Efeze 6: 10-20 op de geestelijke wapenrusting. "*Doet aan de gebele wapenrusting Gods, opdat gij kunt staan tegen de listige omléidingen des duivels.*" (Ef. 6:11). De kanttekening wijst erop dat we de middelen der genade goed en regelmatig moeten gebruiken. Dat is het middel wat de Heere gegeven heeft. Wat kan een Bijbelse preek of een eerlijk getuigenis van een kind van God ons toch weer doen beseffen dat de Heere het waard is om gediend en geëerd te worden.

Comrie sluit het stukje over de wettisch dienstbaarheid af met een opmerking over Gods gewone weg met Zijn kinderen. De Heere leert eerst iets van de zonde en daardoor maakt Hij plaats voor de boodschap van genade. God leidt eerst langs Sinäi (de overtuiging van zonde door de wet) en daarna naar Sion (de vergeving door het Evangelie van de gekruisigde Christus). We citeren de bekende passage van Comrie tot slot. *Wij meenden dat deze en meer andere zaken die de ondervinding overvloedig leert, nuttig zijn om eerbied in de ziel te wekken en zorgeloze mensen te doen ontwaken, vóór het te laat is en de Heere tegen hen zal zeggen: 'Slaapt nu voort.' Ja, het gaat erom een ziel die in deze toestand verkeert, te doen zien dat haar niets vreemds overkomt, omdat het Gods gewone weg is om de ziel langs Sinäi naar Sion te leiden, als het ware rakelings langs de rand van de hel vóór ze in de ware rust gebracht wordt.*